ҲАРБИЙ ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРИГА КИРУВЧИ АБИТУРИЕНТЛАРИНИ ПСИХОЛОГИК ТЕСТЛОВЧИ МОДЕЛ ИШЛАБ ЧИҚИШ

Абдураимов Достонбек Эгамназар ўғли - Гулистон давлат университети “Амалий математика ва ахборот технологиялари” кафедраси катта ўқитувчиси
E-mail: abduraimov.dostonbek@mail.ru

Уруш ва тинчлик каби инсоният олдида турган глобал муаммони ҳал этиш зарур бўлиб турган бугунги таҳликали замонда Ватанимизнинг тинчлиги, осойишталигини таъминлаш Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги ҳарбий қисм ва бўлинмалари шахсий таркибининг, қолаверса ҳар бир фуқаронинг муқаддас бурчидир.Мудофаа ва хавфсизлик соҳасида амалга оширилаётганишлар Ватан ҳимояси, юрт тинчлиги ҳамда давлатимиз истиқболи учун жонкуяр, фидокор, ватанпарвар, виждонли ҳамда ўз хизмат бурчини сидқидилдан бажарадиган хизматчиларни етиштириш вазифасини қўймоқда.

Бу каби мақсадларни самарали амалга оширишда инсоннинг ички дунёси, унинг руҳиятини ҳар томонлама ўрганувчи психология фанининг аҳамияти бениҳоя каттадир. Таъкидлаш жоизки, бугунги кунда ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида психологиянинг аҳамияти тобора ортиб бормоқда. Ҳарбий таълим соҳаси ҳам бундан мустасно эмас. Психологик билимлар билан қуролланиш ҳарбий хизматчилар ҳаётида муҳим аҳамияткасб этади. Барчага маълумки, инсон зоти бутун ҳаёти давомида асосан муайян муаммоларни ечиш билан овора бўлади. Эҳтиёж бор жойда ўз-ўзидан турли-туман муаммолар келиб чиқади. Каттаю-кичик турли муаммолар инсонни бутун умри давомида таъқиб этади. Оддий қилиб айтганда, ҳаёт бу – муаммоларни ечиб бориш жараёнидир. Тан олиш керакки, муаммоларнинг катта бир қисми инсонларни бир-бирларини тушунмасликлари оқибатида вужудга келади. Ота ўғлини, командир қўл остидаги аскарни, раҳбар ходимни ёки аксинча, ўғил отани, аскар командирни, ходим эса раҳбарни тушунмаса ўзаро хусумат, хафагарчилик, кек, ҳаттоки ўз жонига қасд қилиш кабилар билан бирга иш самарадорлигини пасайиб кетиши каби муаммолар вужудга келади. Ҳарбий соҳа ходимлари бир-бирларини яхши тушунишлари учун руҳиятнинг таркибий қисмларини билишлари керак бўлади. Яъни ҳарбий жамоада ёки бошқа бир гуруҳда инсонлар бир-бирларини ижобий тушунишлари учун улар ҳаётий ҳамда илмий психологик билимлар билан маълум маънода қуролланишлари лозим. Шундагина пайдо бўлиши мумкинбўлган муаммоларни миқдорини камайтириш имкони туғилади.

Ҳарбий олий ўқув юртлари ўқувчилари, уларга ўтаётган мукофотлар ва бошқа шартлар, уларнинг ҳаётий кўрсаткичлари ва юртдан чиқишлари учун керакли бўлган таълим, тадбир ва илмий ишларни муваффақиятли амалга оширишлари учун ёқимли тайёргарликка эга бўлишлари лозим.

Бу тайёргарликка психологик таҳлил ва танқидий фикрлашнинг ўрни катта аҳамиятга эга. Шунинг учун, ҳарбий олий ўқув юртлари учун психологик тестловҳи тизим ишлашининг жуда муҳим аҳамияти бор.Психологик тестловҳи тизимни ишлаб чиқиш учун, ўқувчилар профилини таҳлил қилиш, уларга қандай тайёргарлик керак бўлганлигини аниқлаш, уларнинг қандай тажрибаларга эга эканлигини, шахсий хусусиятлари, ўзаро муносабатлари, мустақил фикрлаш ва муҳокама қилиш қобилиятларини аниқлаш лозим. Бунинг учун, психологик тестлар, саволлар ва бошқа таҳлил усуллари ишлатилиши мумкин.

Психологик тестлар ўқувчиларнинг ўзаро муносабатларини таҳлил қилиш, уларнинг қандай мустақил фикрлаш қилишга қодир эканлигини аниқлаш, уларга маслаҳат ва кўрсатмаларни қандай амалга оширишни тавсия қилиш ва ёрдам бериш учун жуда керакли бўлиб, уларга ўқув фаолияти ва юрт ҳаёти учун зарур бўлган кўникмалар ва тажрибаларни оширишга ёрдам беради.

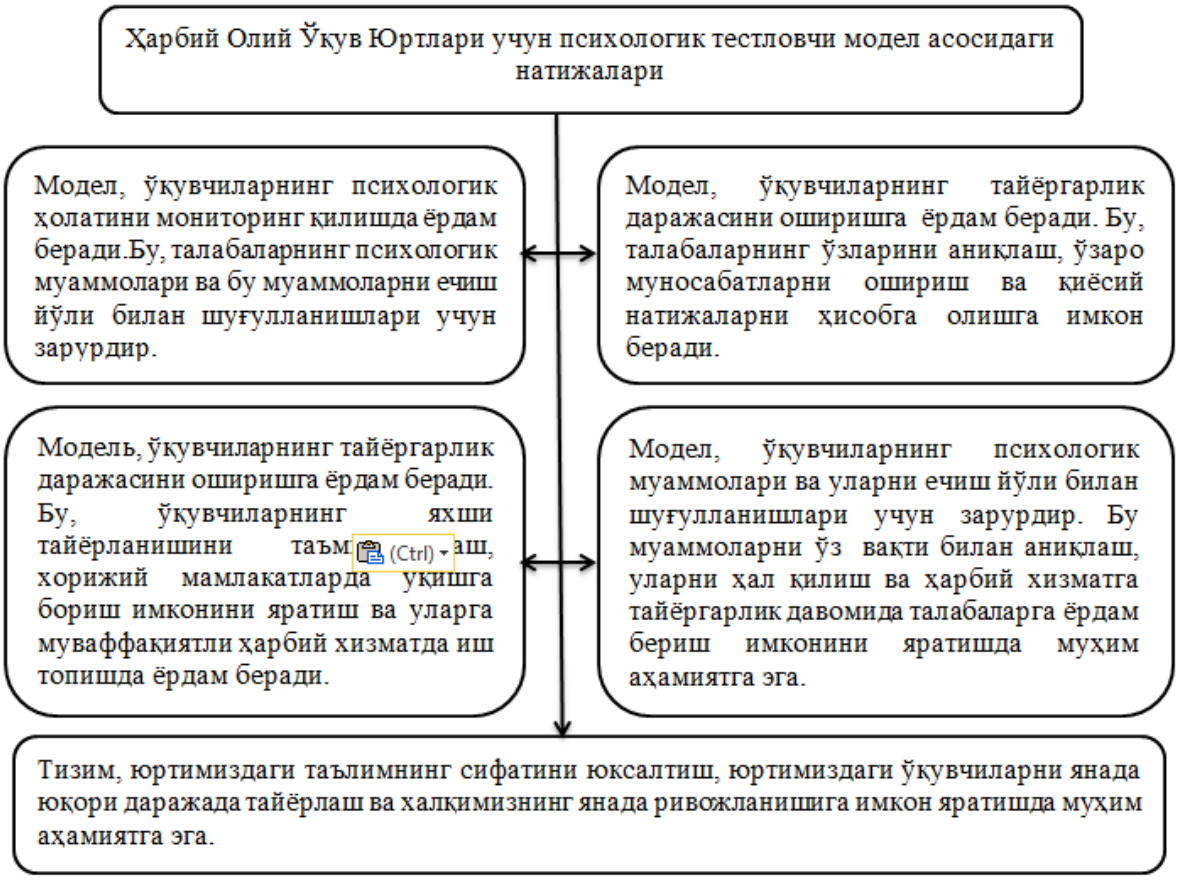
Ҳарбий олий ўқув юртлари учун психологик тестловҳи тизимини ишлаб чиқишда қўлланадиган таҳлил усуллари жиҳатидан кейинги чора-тадбирлар жуда муҳимдир. Тизимни ишлаб чиқишдан кейин, у ўқувчиларнинг мустақил фикрлаш, кўникма ва қабилиятларини ошириш учун қўлланилиши лозим. Бу эса, ўқувчиларнинг юрт ҳаёти ва ўқиш фаолиятида муваффақиятли бўлишига ёрдам беради.

Бундан ташқари, ҳарбий олий ўқув юртлари учун психологик тестловҳи тизимини ишлаб чиқишнинг бошқа бир кўрсаткичи, юрт раҳбарлари ва ўқитувчиларнинг ўқувчиларга ўзаро муносабатларни яхшилашга ва уларга ёрдам бермоқга ёрдам бериши мумкин. Бу эса, ўқувчиларнинг ўзларини мустақил ҳис қилишларига, ўқув фаолияти ва юрт ҳаётида муваффақиятли бўлишлари учун муҳимдир.

Ҳарбий олий ўқув юртлари учун психологик тестловчи моделни ишлаб чиқиш ҳақида.Мақоламизнинг натижасида, моделни ишлаб чиқиш учун қўлланадиган таҳлил усуллари ва шу таҳлил усуллари натижасида ўқувчиларга қандай ёрдам бериш кераклиги ҳақида фикрлар билдирилган. Бу модел, ҳарбий олий ўқув юртларига ўқишга кирубчи ўқувчиларнинг тайёргарликка эришиши учун жуда муҳим аҳамиятга эга бўлиб, уларга мустақил фикрлаш, кўникма ва қабилиятларини оширишга ёрдам беради.

Ҳарбий олий ўқув юртлари учун психологик тестловҳи тизим ишлаб чиқиш бўйича турли адабиётлар ва методологиялар мавжуд.

Бу адабиётларнинг кўпида, ҳарбий психологик таҳлил, ҳарбий ўқув юртлари ва воқеалар, хизмат кўрсатиш соҳасида психологик хизматлар, психометрик тестлар ва кўрсаткичлар, ҳамда бошқа кўп йўналишларни ўз ичига олади.Методологиялар, таҳлил усуллари, кўрсаткичлар ва тестловлар ишлаб чиқиш жараёнида муҳим аҳамиятга эга бўлиб, ҳарбий олий ўқув юртлари учун психологик тестловҳи тизимини ишлаб чиқишнинг муҳим қисмлари сифатида кўринади.

1-расм. Ҳарбий олий ўқув юртлари учун психологик тестловчи модел

Ҳарбий олий ўқув юртлари учун психологик тестловчи модел ишлаб чиқиш ҳақида муҳокама қилиш жуда муҳимдир, чунки у давлатимизнинг янги авлодларини таълим беришга хизмат қилади. Бу тизим юртимиздаги ҳарбий олий ўқув юртларида талабаларнинг ўзларини аниқлаш ва ўзаро муносабатларни ошириш имкониятларини яхшилайди.

Бу тизим юртимизнинг янада юқори даражадаги талабаларини танлаш ва ҳужжатни янада кўпроқ танқидлиларга мослаштириш имконини беради. Бунинг натижасида ҳарбий хизматда хорижий мамлакатларда ўқишга бориш имкониятига эга бўлишади.Бу тизимнинг муҳим аҳамиятидан бошқа, у талабаларни яхши тайёрлайди ва қиёсий натижаларни ҳисобга олади, бу эса юртимиздаги таълим сифатини юксалтир ва ҳарбий олий ўқув юртларидаги тайёргарлик даражасини оширади.Шунингдек, бу модел ўзида катта ихтисослашган ташкилотлар ташкил этишга имкон беради. Бу ташкилотлар

талабаларнинг психологик ҳолатини мониторинг қилиш ва уларнинг психологик муаммоларини ечишда ёрдам беришади.

Хулоса қилиб айтганда, психологик тайёргарликнинг тизимли равишда олиб борилиши билан шахсий таркибнинг юқоридаражадаги жанговар, ахлоқий-психологик ва маънавий-маърифий тайёргарлигига эришилади.Уларда профессионал фаолиятни самарали олиб бориш учун зарур бўлган хусусиятлар шакллантирилади ва ривожлантирилади. Ҳарбий хизматчиларни психологик билимлар билан сифатли қуроллантириш ҳарбий иш самарадорлигини оширувчи асосий омиллардан биридир. Шунинг учун ҳам, олий ҳарбий таълим тизимида ҳарбий психология фанини ўқитиш билан боғлиқ методологик масалаларни ҳал этиш бугунги куннинг долзарб масаласи бўлиб қолмоқда.

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Ўзбекистон Республикаси олий ҳарбий таълим муассасаларига танлаш тартиби ва қабул қилиш қоидалари тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида қарори. Тошкент ш., 2014 йил 3 июнь,141-сон.
2. Насриддинов Ч.Р.Ҳарбий психология. Т.:"Фан", 2004.
3. Под редакцией Р.А.Абдурахманова. Военная психология. Методология,
4. теория, практика. Москва, военный университет, 1996.
5. Под редакцией А.Г.Маклакова. Военная психология:учебник для вузов. Санкт-Петербург, 2005.